

Ružica Martinović-Vlahović – majstorica poetske proze

Josip Sanko Rabar
sanko.rabar@terrakom.net

Pjesnikinja, prozaistkinja, esejistkinja i liječnica Ružica Martinović-Vlahović rođena je 14. ožujka 1950. u Zagrebu. U zavičajnom Kominu u Dalmaciji završila je osnovnu školu, a gimnaziju u Pločama i Zagrebu. Diplomirala je na Medicinskom fakultetu 1974. godine. Specijalistički ispit iz fizikalne medicine i rehabilitacije položila je 1983., te kao djelatnik Odjela za reumatske bolesti, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice u Slavonskom Brodu radila do umirovljenja 2015. Voditelj je Odjela od 1993. Udana, majka pet sinova, živi u Slavonskom Brodu od 1976. godine.

Uz dugogodišnji književni rad objavljuje i stručnu, te popularno znanstvenu literaturu iz područja medicine i bioetike, poglavito o prirodnom planiranju obitelji, čijem je osuvremenjivanju doprinijela sedamdesetih godina prošlog stoljeća kao jedan od inicijatora, a potom i edukatora kroz više godina. O svojem profesionalnom i ljudskom angažmanu u rehabilitaciji ranjenika i invalida u ratno i poratno vrijeme napisala je više stručnih radova.

Sudjelovala je u obnovi društva »Hrvatska žena« kao predsjednica jednog ogranka. Pokrenula je osnivanje »Podružnice HKLD Slavonski Brod« 2002. i bila prva predsjednica te podružnice. Članica je Hrvatskog liječničkog zbora, Hrvatskoga katoličkog liječničkog društva, Matice hrvatske i Društva hrvatskih književnika.

Ružica Martinović-Vlahović piše pjesme, pripovijetke, romane, eseje i recenzije, a bavi se i uređivanjem knjiga. Poeziju je objavljivala u glasilima počevši od 1972. (*Jordan, MI, Glasnik HKLD, Kana, Marija, Zvonik* itd.), a kratke priče u *Glasi Koncila, Liječničkim novinama, Glasniku HKLD, Godišnjaku OMHSB* i *Hrvatskom slovu*. Pojedine su joj pjesme uglazbljene u duhovne šansone, najpoznatija je od njih *Tvoj duh me obavija* ili *Psalam*. Njezine priče, eseji i pjesme uvršteni su u mnogobrojne zbornike, a zastupljena je u antologiji *Krist u hrvatskom pjesništvu*. Dobila je pet puta nagradu (za priče, eseje i poeziju) na Susretima hrvatskoga književnog duhovnog stvaralaštva »Stjepan Kranjčić« u Križevcima.

Bibliografija

- Tvoj Duh me obavlja* (pjesme), Zagreb, MI, 1998.
U blizini (pjesme), Zagreb, MI, 2002.
Mirisi ljubavi (pjesme), Slavonski Brod, Matica hrvatska, 2009.
Vrata Božića (pjesme, meditacije i kratke priče), Slavonski Brod, Matica hrvatska, 2010. (2. prošireno izd. 2011.)
Zlatna nit (kratke priče), Zagreb, Hrvatsko katoličko liječničko društvo, 2012.
Božur pod prozorom (haikui i haibuni), Slavonski Brod, Matica hrvatska, 2015.
Smaragdna rijeka (roman), Split, Naklada Bošković, 2015.

U njezinoj najboljoj zbirci poezije »Mirisi ljubavi« prevladava čežnja i nostalgija za transcendencijom u motivima vode, mora i rijeka. Te Sunce kao simbol života, radosti i božanskoga. Opjevava rijeke pored kojih je živjela, Neretvu i Savu. Oslikava prirodne pojave koje zrcale stanja lirskog subjekta i čest motiv duhovne ljubavi. Njeno pjevanje karakteriziraju uspješne i snažne metafore. Pjesme su različitih duljina, pune zavičajnih čuvstava i vjerskih zanosa.

U knjizi božićnih pjesama, meditacija i kratkih priča »Vrata Božića« često nailazimo na motiv anđela čijim je crtežima knjiga ilustrirana. Trag nebeske zviježde osvjetljava

»bar za jednu noć naš život;
 i pri toj svjetlosti spazit ćemo prolaz što vodi
 kroz vrata Božića u zemlju ljubavi.«

Ružica Martinović-Vlahović povezuje meditativni ili prozni opis biblijskih događanja s osobnim i nostalgičnim doživljajem Božića iz svojeg djetinjstva. U kontrastu zemaljskog mraka i nebeskog svjetla pjesnički izraz je jednostavan i snažan.

Zbirka kraćih pripovijedaka »Zlatna nit« primjer je spoja poetskih meditacija i zaokruženih fabula, rijedak spoj. Priče mjestimično prelaze u poetske eseje, a da pri tome ne gube ništa od svoje jasne naracije. Autorica nam otkriva veličinu malih i ljepotu običnih stvari. Mali događaji su čudesno povezani, iza zemaljskog proviruje božansko. Začuđuje bogatstvo nijansi dojmova. Autorica je i žena i liječnica velike erudicije pa je i nerijetko pripovjedač subjekt u prvom licu s povremenim autobiografskim momentima. Česti su protagonisti liječnici i bolesnici. A pisanje je ponekad sjećanje. Lako se prepozna profesija liječnice putem biranog rječnika različitih dijagnoza. Bolest je često u središtu pažnje i uzrok duševne drame bolesnika. Prepoznajemo žensko pismo u kojem se ogledaju i muškarci, roditelji i djeca, stari i mladi, studenti i umirovljenici, bolesnici i ozdravljenici, kako tjelesni tako i duhovni. Postoje opisi svih nijansa ljubavi kao i važnost svakog pojedinca, a bez obzira na rasnu, nacionalnu i vjersku pripadnost. Takva je i priča o posjetu romskome naselju ili zavičajna nostalgija starog Izraelca. Ponekad je u središtu pričanja san, kao san o tri metle.

Najčešći su motivi bolest, samoća, čežnja i ljubav. Kao u svijetu iz bajki, molitve Bogu se ispunjavaju. Ukoliko je izvor molitve ljubav. Bolest je sredstvo obraćenja ili poslanje u vječnost. Protagonisti su često junaci dobrote. Impresioniraju poetske i sofisticirane duševne drame teških bolesnika, koje otkrivaju autoricu kao vrsnog psihologa i još vrsnijeg književnika. Minuciozno opisuje dramu udaljenosti od Boga, kao i čudesnog obraćenja. Kao i čežnju za zavičajem i djetinjstvom koja pomaže u utjesi propale ljubavi. Jedna od najboljih Ružičinih priča »Sunce iza oraha« bez kronološkog slijeda (osim ako se izuzme dobnih hod unatrag kao svojevrtni kronometar), tobože nabacano, ali vezano asocijacijama, pripovjedno je i esejističko prisjećanje različitih faza života. Rastanak, otuđenje i početak ljubavi, bezrazložna čudesna punina i praznina. Autorica i iz smrti izvlači optimizam, kakva je priča o svećeniku i bolesniku nasmrt. »Priča o priči« je poetski esej o pisanju.

Zbirka haiku pjesama »Božur pod prozorom« je dvojezična, objavljena je s engleskim prijevodom Ante Kneževića i ilustrirana japanskim slikama. Ovom knjigom haiku Ružica Martinović-Vlahović se pridružuje skupini uglednih hrvatskih haiku-pjesnika kojoj pripada i akademik, matematičar i japanolog Vladimir Devidé (1925.-2010.), ali i brojni liječnici poput vrsnih majstora haikua, Tomislava Maretića i Drage Štambuka.

Riječ je o sasvim kratkim i sažetim pjesmama s izvorištem u mistici zenskog budhizma. Haiku bi se mogao definirati kao *trenutak u vremenu i prostoru (prirodi) zaustavljen za vječnost*. Obično se javlja u tradicionalnoj formi od tri nerimovana stiha s oko 17 slogova (5+7+5), te u modernoj formi koja zadržava trostih, ali bez definiranog broja slogova. *Tanka* ili *waka* je stariji oblik japanske pjesme i preteča je haikua. To je nerimovana pjesma sastavljena od pet stihova (5+7+5+7+7 slogova). Ova knjiga sadrži 127 numeriranih tradicionalnih haikua, 4 *wake* i 9 *haibuna* (spojeva kraćih prozних oblika i haikua).

Zanimljivo je spomenuti američkog sveučilišnog profesora Michaela Sasoa koji je za knjigu »Božur pod prozorom« velikodušno ustupio šest fotografija *sumie* slika škole Shijo, čiji se izvornici nalaze u Muzeju Tohendo u Kyotu. Ovaj isusovac i doktor teologije jedan je od rijetkih od Vatikana priznatih katoličkih svećenika koji je istodobno zaređen za svećenika u još dvije svjetske vjere: taoizmu i budhizmu. Tečno govori japanski i mandarinski (kineski), te je objavio dvadesetak knjiga na engleskom, japanskom i mandarinskom. S druge pak strane, teško je zamisliti da bi netko mogao biti istodobno i kršćanin i musliman (ili pak: istodobno i kršćanin i židov). Sa stajališta Crkve, važno je da kršćanin slobodnom voljom i savješću vjeruje u sadržaj *Vjervanjanja*. Onaj tko vjeruje u Isusa kao Krista Spasitelja ne može, po prirodi stvari, vjerovati u drukčijega osobnog Boga. Kršćanstvo je sa zenskim budhizmom i taoizmom komplementarno i ne proturječi međusobno. Ni zenski budhizam, ni taoizam ne propovijedaju osobine Boga.

Pjesnikinja se, između ostaloga, služi (u haikuu 7) kršćanskim slikama, pojmovima i zapažajima:

*Kako kroz bodlje
doseći krvav cvijet
Kristovog trna?*

Ružica Martinović-Vlahović dovršila je još jednu zbirku pripovijedaka 2016. koja je još neobjavljena. Tu je duševna drama starca u staračkom domu. Osamljenost, suicidalne ideje. Gorčina starosti (*Krsto*). Zatim duševna drama teškog invalida bez noge koji se tješi i usmjerava Jeremijom. Vjera daje smisao i pomaže tjelesnom oporavku (Čovjek koji je volio čitati *Jeremiju*). Tu je i nesretna sudbina žene. U jednom danu našla se bez ljubavi, novca i bez časti; sve to na samom pragu životnog uspjeha, kada je već zakoračila na njega. S nagomilanim životnim lažima, u novčanim dugovima uz ovisnost o sedativima, dospjevši do ruba samoubojstva, doživi prometnu nesreću (*Naša Emma Bovary*). Ova zbirka donosi psihološke i međuljudske drame; duševnu i tjelesnu krhkost većine likova. Spisateljica je bogata u opisima, osobito virtuozna u opisu duševnosti i duševnih nijansa, kako patničkih i krhkih, tako i onih s trenucima bogatstva savršenog postojanja. Izmjenjuje trenutne događaje i sjećanja, a protagonisti su nerijetko liječnici, bolesnici i ranjenici, događaji iz rata.

Tu je i ovisnik o kocki sa svojom obiteljskom dramom, ondoživljava mistično obraćenje, izgubivši sve dobiva sve. Lik koji je vjerojatno inspiriran svetim Franjom (*Dobitnik na Božjoj lutriji*). Tu je i posjet liječnice koja u prvom licu priča o starici bolesnici koja čuva prošlo vrijeme u slikama za sjećanje na svog muža koji je povijesna ličnost. Možda autobiografska anegdota (*Stankina soba*). Tu je i sjećanje na ratne strahote i na dvije isprepletene ratne priče u kojima Bogorodica ispunjava molitve (*Propupali osmijeh* i *Samo lišće hoda ulicom*). Očito je da autorica živi u blizini Boga i u njegovu društvu. Bogata je raznovrsnim čuvstvima. Rese je oštrina zapažanja detalja i izuzetna moć da ih adekvatno opiše. Možemo naići i na pisanje o pisanju, autorefleksivni esej o vlastitom pisanju, prepleten duševnom dramom žene koja boluje od raka (*Stanovi pisanja*). Zbirka završava ovećom pripovijetkom *Dva križa* koja prepliće obnovu dvaju srušenih križeva iz povijesti spisateljčinog zavičaja s ljubavnom pričom sudbinski vezanom s njima.